

Přehled zdrojů informací k problematice boje s korupcí pro učitele středních škol

Přehled vznikl na základě úkolu stanoveného pro resort školství ve Strategii vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014, kterou schválila vláda České republiky usnesením ze dne 16. ledna 2013 č. 39. Cílem přehledu je pomoci učitelům při seznamování žáků s problematikou korupce a korupčního jednání a při vytváření jejich právního vědomí a právní odpovědnosti v této oblasti.

Materiál obsahuje (A) seznam doporučené základní literatury členěný na (a) příručky protikorupční sebeobrany pro školy a veřejnost a (b) ostatní doporučenou literaturu a (B) přehled institucí, které se u nás dlouhodobě zabývají problematikou korupce, zveřejňují různé analýzy, studie, manuály pro veřejnost a jiné informace.

Zpracoval: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení

a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

PhDr. Jana Kašparová

A. Doporučená literatura

a) Příručky

- **Korupce v ČR. Metodická příručka pro pedagogy středních škol.** Klimešová, Magdaléna. Respekt institut, o.p.s. Praha 2012. <http://www.respekt-institut.cz>; www.rvp.cz

Příručka nejen objasňuje problematiku korupce a její projevy, ale přináší řadu příkladů, úkolů a cvičení využitelných přímo ve výuce, ukázky modelových vyučovacích hodin a projektového dne. Uvádí i další zdroje informací k této problematice.

- **Společně proti korupci. Protikorupční manuál pro občany.** MV ČR. 2011. www.korupce.cz www.mvcr.cz

Příručka vysvětluje jednoduchou a srozumitelnou formou a pomocí konkrétních příkladů, situací ze života či minikvízů, co je korupce a v jaké podobě se s ní může občan setkat, jaké má trestněprávní důsledky, jak by se měl občan v takových situacích zachovat, jak zákon chrání oznamovatele korupce i další otázky.

- **Občan proti korupci.** Pavlišová, R.; Bureš, R. a kol. Transparency International Česká republika, Praha 2013. <http://kops.transparency.cz/materiály>

Příručka občanské protikorupční sebeobrany. Přehled vybraných nástrojů, jichž je možné využít, pokud se jednotlivec setká s korupčním jednáním a chce takovému jednání zabránit (podání trestního oznámení, medializace případu, využití pomoci nevládních organizací,

možnost ovlivnit jednání zastupitelstva obce, využití místního referenda, využití zákona o svobodném přístupu k informacím).

- **V korupční síti.** Bureš, R. Transparency International Česká republika. Praha 2013. <http://kops.transparency.cz/materiály>

Textová hra – příběh jednoho úředníka. Dilemata rozhodování v situacích, kdy se občan může, i proti své vůli, zaplést do korupční sítě.

b) Další literatura

- **Strategie vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014.** Úřad vlády České republiky. Sekce pro koordinaci boje s korupcí. www.korupce.cz; www.vlada.cz

- **Fenomén korupce – dialogy o sociálním jevu.** Soldát, Martin. Nadační fond proti korupci. 2012. Pdf. www.verejnostprotikorupci.cz

Sborník rozhovorů s významnými osobnostmi – vědci, lékaři, vysokoškolskými pedagogy, novináři atp. o korupci, jejích formách v širokém společensko-historickém kontextu. Využitelné jako podnět k diskusi se žáky.

- **Rozkl(r)ádání státu.** Dvořáková, Vladimíra. Praha: Universum, 2012. ISBN 978-80-242-3488-5

Formou krátkých textů autorka pojednává o otázkách politické kultury, fungování státu a jeho složek – státní správy, politických stran, Ústavního soudu, o roli médií a občanské společnosti i o vztahu k Evropské unii. Pojmenovává nešvary ve společnosti a hledá jejich kořeny. Na konkrétních příkladech včetně kauzy plzeňských práv ukazuje souvislosti vytváření klientelistických vazeb a propojování politiky a ekonomiky. Na závěr nastiňuje, jak je možné učinit změnu.

- **Studie národní integrity.** Bureš, R.; Jansa, P. a kol. Transparency International Česká republika, Praha 2011. www.transparency.cz

Studie je součástí celoevropského projektu, který podpořila Evropská komise – Generální ředitelství vnitřních věcí. Hodnotí systém národní integrity ve 13 pilířích – od Parlamentu, vlády a prezidenta, soudů, státních zastupitelství, přes média až po neziskový sektor a podnikatelskou sféru.

- **Transparentní procesy v politickém rozhodování.** Sborník textů k problému korupce politických představitelů. Transparency International - Česká republika, Praha 2006. ISBN 80 90 3032 – 7 – 7. www.transparency.cz

- **Právo občana domáhat se neplatnosti smluv uzavřených obcí či krajem.** Libor Dušek. Oživení, 2011. www.bezkorupce.cz/e-knihovna

Vítězná práce konference studentské vědecké odborné činnosti 2011 Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Práce se věnuje problematice možnosti občana domáhat se u soudu neplatnosti smlouvy, o níž se domnívá, že ji samosprávný celek (obec nebo kraj) uzavřel v rozporu se zákonem. Vychází z konkrétních neúspěšných pokusů o takovouto žalobu, podrobuje konfrontaci jednotlivé přístupy výkladu tohoto práva a své názory dokládá na konkrétních výrocích soudů.

- **20 let demokracie: Kraje, města, obce na rozcestí mezi korupcí a vládou práva.** Výzkumy, analýzy a legislativní návrhy. Oživení. 2010. www.bezkorupce.cz/e-knihovna

Souhrnná publikace k problémovým oblastem samospráv v ČR, které vyžadují novelu zákona o obcích, krajích a hl. m. Praze. Obsahuje analýzy a průzkumy dokazující neutěšený stav v oblastech vydávání radničních periodik, vymáhání osobní odpovědnosti veřejných funkcionářů, hospodárného nakládání s majetkem a přístupu komunálních členů zastupitelstva k informacím.

B. Přehled institucí zabývajících se bojem s korupcí

- **Vládní výbor pro koordinaci boje s korupcí**

Vládní výbor pro koordinaci boje s korupcí (dále jen „Vládní výbor“) je poradním orgánem vlády pro oblast boje s korupcí, který koordinuje a vyhodnocuje problematiku boje s korupcí. Na základě poznatků z této oblasti činnosti předkládá vládě návrhy na přijetí opatření vedoucích ke snížení korupčního rizika v rámci činnosti veřejné správy a zvýšení transparentnosti její činnosti. V souladu se Strategií vlády v boji s korupcí kontroluje plnění úkolů zadaných jednotlivým rezortům, koordinuje jejich činnost v oblasti boje s korupcí a poskytuje jim v tomto směru metodickou pomoc.

Vládní výbor byl zřízen usnesením vlády ze dne 27. dubna 2011 č. 315. Na základě usnesení vlády ze dne 13. července 2011 č. 518 a usnesení vlády ze dne 17. srpna 2011 č. 618 byl Vládní výbor personálně ustaven, včetně schválení Statutu a Jednacího řádu.

V čele Vládního výboru je místopředsedkyně/místopředseda vlády (v současné době stojí v čele předseda vlády). Dalšími členy jsou ministr zahraničních věcí, ministr vnitra, ministr spravedlnosti, ministr financí, ministr obrany, ministr pro místní rozvoj a ministr dopravy. www.vlada.cz; www.korupce.cz

- **Sekce pro koordinaci boje s korupcí**

Sekce pro koordinaci boje s korupcí (dále jen „Sekce“) byla zřízena rozhodnutím vedoucího Úřadu vlády ČR č. 18/2011. Mezi činnosti Sekce mimo jiné patří:

- zabezpečení činnosti Vládního výboru a Poradního sboru někdejší předsedkyně Vládního výboru,
- posuzování materiálů předkládaných vládě z hlediska hodnocení korupčních rizik (CIA),
- vyhodnocování problematiky boje s korupcí a na základě poznatků z této oblasti činnosti vypracovávání návrhů na přijetí opatření vedoucích ke snížení korupčního rizika v rámci činnosti veřejné správy a zvýšení transparentnosti její činnosti,
- plnění, koordinace a kontrola naplňování úkolů vyplývajících ze Strategie vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014,
- naplňování úkolů vyplývajících z iniciativy Open Government Partnership (Partnerství pro otevřené vládnutí),
- zpracovávání podnětů občanů týkajících se korupce,
- spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi zabývajících se bojem s korupcí,
- připomínkování právních předpisů a dokumentů předkládaných na jednání vlády,
- problematika lobbingu, whistleblowingu (oznamování), střetu zájmů, účinné lítosti, etického kodexu poslanců a senátorů,

- rezortní interní protikorupční programy,
- vzdělávací aktivity.

Rozhodnutím vedoucího Úřadu vlády ČR č. 17/2013 s účinností od 1. 9. 2013 byla Sekce zrušena, přičemž všechny její úkoly nadále plní Odbor pro koordinaci boje s korupcí Úřadu vlády ČR (dále jen „Odbor“).

Webové stránky Odboru přináší informace o strategii a opatřeních vlády v oblasti boje s korupcí, navržených legislativních a jiných opatření, mezinárodní spolupráci a dalších aktuálních aktivitách, tiskové zprávy a jiné dokumenty. Je zde ke stažení také příručka pro veřejnost Společně proti korupci. www.korupce.cz

➤ **Transparency International – Česká republika, o. p. s.**

Transparency International – Česká republika (TIC) je nevládní neziskovou organizací, jejímž posláním je mapovat stav korupce v ČR a svou činností aktivně přispívat k jejímu omezení. TIC se zaměřuje především na prosazování systémových změn v oblasti veřejné správy a legislativy, ale také v soukromém sektoru. Kromě projektů, které se dlouhodobě věnují konkrétním oblastem (například problematice veřejných zakázek, střetu zájmů či nakládání s veřejnými prostředky) poskytuje TIC také právní a vzdělávací služby. Na webu organizace jsou k dispozici různé analytické materiály týkající se např. soudních rozhodnutí, financování politických stran, veřejné správy, informace a komentáře k aktuálním politickým a jiným otázkám. www.transparency.cz

➤ **Oživení, o. s.**

Občanské sdružení Oživení (založeno 1997) se v rámci protikorupčních aktivit věnuje především veřejným zakázkám, problematice střetu zájmů a transparentnosti státní správy a samospráv. Organizace se věnuje propagaci a rozvoji udržitelné dopravy, potírání systémové korupce a neohospodárného jednání ve veřejné správě a zvyšování transparentnosti veřejného sektoru. Interaktivní mapa **Města-obce-bez korupce** provozovaná sdružením poskytuje přehled o zavádění protikorupčních opatření ve městech ČR. Smyslem mapy je jednoduchou a přehlednou formou informovat veřejnost, média, odborníky a komunální politiky o tom, jak jednotlivá města přistupují k boji s korupcí, ve kterých městech na boj s korupcí rezignují, a kde jsou naopak aktivní. Mapa umožňuje pomocí komentářů zapojit se do diskuse o protikorupční politice jednotlivých radnic a obsahuje i jejich odborné hodnocení.

Program Bezkorupce se věnuje systematickému odhalování nekalého a neohospodárného jednání ve veřejné správě, program Udržitelná doprava je zaměřen na propagaci a podporu dopravy šetrné k životnímu prostředí.

E-knihovna nabízí řadu materiálů ke stažení určených představitelům samosprávy i široké veřejnosti – občanům. www.bezkorupce.cz; www.oziveni.cz

➤ **Ekologický právní servis**

Ekologický právní servis je nevládní, nezisková a nepolitická organizace právníků, hájící práva občanů a životního prostředí v České republice od roku 1995 právní cestou. V rámci programu Právo ve veřejném zájmu se snaží posilovat využívání práva pro ochranu veřejných zájmů a lidských práv. V programu Legislativa sleduje legislativní počiny vlády, ministerstev i jednotlivých poslanců a upozorňuje na nedemokratická, diskriminační a prokorupční ustanovení připravovaných právních předpisů. Informuje o konkrétních problémech a jejich politických, ekonomických a právních

souvislostech (např. výstavbě dálnic a průmyslových objektů a jejich financování) i kauzách v konkrétních obcích, městech a regionech a poskytuje elektronicky právní rady. www.eps.cz

➤ **Naši politici, o. s.**

Cílem občanského sdružení Naši politici je vytvoření nezávislého informačního zdroje zprostředkujícího veřejnosti nezaujaté relevantní informace o činnosti veřejné správy – státní správy a samosprávy. V tomto ohledu se soustředí především na osoby, které zastávají volený mandát/funkce a mají zásadní vliv na formování a výkon veřejné správy v ČR. Tento základní cíl je naplňován prostřednictvím založení a provozování internetového portálu www.nasipolitici.cz.

➤ **Otevřená společnost, o. p. s.**

Obecně prospěšná společnost Otevřená společnost je neziskovou organizací, která přispívá ke konsolidaci občanské společnosti v České republice rozvojem principů a prosazováním politik založených na kultuře práva a právního státu, demokratické formy správy státu a ochrany lidských práv. Organizace realizuje řadu projektů, např. projekt Otevřete (nebo Program Právo na informace), jehož cílem je aktivně vytvářet kulturu otevřenosti veřejné správy a podporovat využívání moderních technologií a přístupů k jejímu zvyšování. Aktivně a úspěšně se podílí na spoluvytváření legislativy a je důležitým partnerem jak pro občany, tak i veřejnou správu. www.otevrenaspolecnost.cz

➤ **Respekt institut, o. p. s.**

Obecně prospěšná společnost při týdeníku Respekt byla založena v roce 2001 s posláním přispívat k rozvoji občanské společnosti v České republice i zahraničí. Od svého vzniku společnost zrealizovala desítky veřejných debat a napomohla vzniku řady investigativních textů na aktuální témata, např. vstup České republiky do Evropské unie, stav lidských práv v zemích bez demokratických vlád či korupce v české politice. Vzhledem k potřebě vytvořit vlastní kvalitní odborné zázemí byla její činnost v roce 2008 rozšířena na oblast analýz a doporučení veřejné politiky s cílem podporovat dobré vládnutí (good governance). Činnost společnosti byla k 31. 11. 2012 utlumena a v současnosti již nevyvíjí žádné aktivity. www.respektinstitut.cz

➤ **Růžový panter, o. s.**

Nevládní protikorupční organizace nezávislá na státních dotacích. Organizace kontinuálně sleduje korupční prostor ve veřejné správě zahrnující zejména klientelistické vztahy, státní dotace přidělované neprůhledným způsobem firmám s neznámými vlastníky a veřejné zakázky a zaměřuje se na vymáhání informací, které musí být ze zákona veřejné, problematiku státních a evropských dotací a analyzování precedentních kauz, které demonstrují selhání výkonu státní správy. Zajímá se o bezpečnostní problematiku, zejména legislativu v oblasti utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti a Národní bezpečnostní úřad. www.ruzovypanter.cz

➤ **Veřejnost proti korupci, o. s.**

Občanské sdružení, které má za cíl prosadit zásadní změny politického a společenského systému v naší společnosti zajišťující maximální možnou obranu proti všudypřítomné korupci, kterou považuje za systémovou součástí politiky. Sdružení vydává manifesty a iniciuje petice. www.verejnostprotikorupci.cz

➤ **Inventura demokracie**

Inventura demokracie je studentská iniciativa sdružující studenty, kterým není lhostejný současný stav demokracie a politické kultury v České republice a kteří se rozhodli s tímto stavem něco dělat. Zaměřuje se zejména na čtyři základní témata: zprůhlednění mechanismu zadávání veřejných zakázek, který je často spojen s lobbingem, zamezení praxe legislativních přílepků, depolitizaci kontrolních institucí jako je NKÚ a mediální rady, omezení poslanecké a senátorské imunity, zákonem o státní službě nebo některými aktuálními událostmi a kauzami. www.inventurademokracie.cz

➤ **Nadační fond proti korupci**

Nadační fond proti korupci má za cíl podporovat odhalování korupční činnosti ve veřejné správě udílením cen, podporovat projekty odhalující korupci, vytvářet a udržovat databáze případů korupce ve veřejné správě, navrhnout legislativní změny týkající se transparentnosti veřejných zakázek a dalších souvisejících oblastí a podporovat a přispívat k budování etických hodnoty demokratické společnosti. Zakladateli fondu jsou Mgr. Karel Janeček, matematik a podnikatel, Stanislav Bernard, pivovarník, Jan Kraus, herec. www.nfpk.cz

➤ **Nadace Open Society Fund Praha**

Od roku 1992 přispívá Nadace Open Society Fund Praha k rozvoji otevřené společnosti a prosazuje systémové změny vedoucí k posílení demokracie v České republice. Nadace OSF podporuje neziskové organizace, občanské iniciativy i jednotlivce, aby byli aktivními občany, kteří ovlivňují prostředí ve svém regionu a své zemi. V otevřených výběrových řízeních poskytuje granty na podporu lidských práv, transparentnosti, vzdělávání a dalších oblastí. Vlastními aktivitami také bojuje proti všem formám diskriminace a usiluje o zvyšování tolerance ve společnosti. <http://www.osf.cz>

➤ **Good Governance**

Good Governance je občanské sdružení, jehož cílem je posílit kvalitu veřejné správy a legislativy v České republice, zároveň zvyšovat obecné povědomí o veřejné správě, demokraticko-právních hodnotách ve společnosti a aktivně vstupovat do jejich tvorby. Prosazuje zásady a principy dobré praxe ve veřejné správě založené na mezinárodních standardech.

Problematika Good Governance („dobré vládnutí“) znamená hledání optimálního systému vládnutí, který je efektivní a dlouhodobě vede k ekonomické prosperitě i sociální vyváženosti, jež je klíčová pro udržení důvěry a legitimacy vlády v demokratických systémech. Koncept Good Governance se objevil jako reakce na „špatné vládnutí“, které se vyznačuje vysokou mírou korupce, vlády bez odpovědnosti a nedostatku respektu k lidským právům. Za hlavní znaky dobré správy se označují zpravidla zákonnost, nestrannost, včasnost, předvídatelnost, přesvědčivost, přiměřenost, součinnost, odpovědnost, otevřenost a vstřícnosti. Mezi základní prvky konceptu patří: efektivní, nestranný a rychlý soudní proces; transparentní veřejné instituce; odpovědnost za rozhodování veřejných činitelů; převod zdrojů a rozhodování z centra na místní úroveň; smysluplná účast občanů při projednávání veřejných politik; univerzální ochrana lidských práv a nediskriminační zákony. <http://good-governance.cz>

➤ **Podnikáme bez korupce, o. s.**

Občanské sdružení založené skupinou podnikatelů v roce 2010. Tato iniciativa se zrodila na akci [Fórum majitelů](#), pořádané Terezou Kalinovou a Martinem Dokoupilem (Blue Strategy). Smyslem této akce bylo setkání a propojení podnikatelů se společnými zájmy a vzájemná pomoc ve společných tématech. Akce se nesla v duchu VĚDOMÉHO BYZNYSU a byla vedena metodou OPEN SPACE - tj. samoregulace témat, se kterými se skupina chce zabývat. A právě OPEN SPACE a samoregulace jsou

principy, na nichž stojí i tato iniciativa. Kromě zavedení značky „Podnikáme bez korupce“ podporuje a organizuje aktivity, které mohou ztížit korupční jednání. www.podnikamebezkorupce.cz